

**POETİK DÜŞÜNCƏLƏRİ İLƏ DÜNYANI FƏTH
EDƏN DAHI**

**THE GENIUS WHO CONQUERED THE WORLD
WITH HIS POETIC THOUGHTS**

**ГЕНИЙ, ПОКОРИВШИЙ МИР СВОИМИ
ПОЭТИЧЕСКИМИ МЫСЛЯМИ**

Nigar İMAMƏLİYEVA

AMEA Folklor İnstitutu

imamaliyevanigar@gmail.com

Summary

Throughout his life, Nizami Ganjavi lived and created the ancient Azerbaijani city of Ganja, one of the important cultural centers of the time. Nizami Ganjavi's anniversaries have always been celebrated in the country.

Academician Karim Karimov said that on the eve of the 800th anniversary of the great poet (1938-1947) and in the years after the anniversary, a new era of appeal of Azerbaijani artists, writers, composers, sculptors and artists to Nizami's works, "Khamsa" began. Historical novels, short stories, plays (S.Vurgun, H.Mehdi, A.Shaig and others) related to the life of the poet and the plots of his works ("Seven beauties", "Leyli and Majnun", "Khosrov and Shirin" "Isgandarnama") were written.), operas, ballets, symphonic poems, romances to the poet's lyrical ghazals" (1, 4).

With the proclamation of 2021 as the "Year of Nizami Ganjavi" in our country, the President's order is an important event not only for Azerbaijan, but also for the Turkic world, the East and, in a broad sense, world literature. The work Nizami Ganjavi, loved by the whole world, has gained eternity. It is his "Khamsa" that introduced Nizami Ganjavi to the world. The poet's famous "Khamsa" stands at the peak of humanity's search of spiritual riches and occupies a worthy place among the masterpieces of world literature. Unforgettable poems of the poet were turned into musical works by our genius artists, operas and ballets were prepared and traveled from hand to hand.

Key words: Nizami Ganjavi, Khamsa, culture, art, a wise saying, anniversary

Резюме

Низами Гянджеви на протяжении всей своей жизни жил и творил в древнем азербайджанском городе Гянджа, который являлся одним из важных культурных центров того времени. Юбилеи Низами Гянджеви всегда торжественно отмечались в стране.

Академик Керим Керимов сказал, что «в канун 800-летия со дня рождения великого поэта (1938-1947) и в последующие после юбилея годы начался новый период обращения азербайджанских мастеров искусства, писателей, композиторов, скульпторов и художников к произведениям Низами, к «Хамсе». Также на сюжеты произведений, относящихся к жизни поэта («Семь красавиц», «Лейли и Меджнун», «Хосров и Ширин», «Искандернаме»), были написаны исторические романы, повести, драматические произведения (С.Вургун, Х.Мехди, А.Шаиг и другие), поставлены оперы, балеты, сочинились симфонические поэмы, романсы на лирические газели поэта» (1, 4).

С объявлением 2021 года в нашей стране «Годом Низами Гянджеви» распоряжение главы Государства является важным событием не только для Азербайджана, но и для тюркского мира, Восточной и, в широком смысле, мировой литературы. Любимое всем миром творчество Низами Гянджеви обрело вечность. Именно его «Хамсе» прославила Низами Гянджеви во всем мире. Знаменитая «Хамсе» поэта стоя на вершине исканий человечеством духовных богатств занимает достойное место в ряду шедевров мировой литературы. Незабываемые поэмы поэта были превращены нашими гениальными мастерами в музыкальные произведения, поставлены оперы и балеты, которые прославились во всем мире.

Ключевые слова: Низами Гянджеви, «Хамсе», культура, искусство, мудрые слова, юбилей

Azərbaycan xalqının ümummillî lideri Heydər Əliyev dahi şair Nizami Gəncəvi haqqında demişdir: “Nizami Gəncəvi elə

bir böyük şəxsiyyətdir ki, onun yubileylərini nəinki beş-on ildən bir, hər il qeyd etmək lazımdır”.

2021-ci ildə, yəni bu il Azərbaycanın dahi şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 880 ili tamam olur. 880 illik yubiley münasibətilə cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən sərəncam imzalanaraq ölkədə Nizami ili elan olunmuşdur. Ölkədə mütəfəkkir şairin yubileyi və 2021-ci il “Nizami Gəncəvi ili” elan olunması ilə əlaqədar respublikamızda silsilə tədbirlər, o cümlədən beynəlxalq konfranslar keçirilir və keçirilməkdə davam edir. Qardaş Türkiyə Cümhuriyyətində bu münasibətlə bürüncdən ön tərəfində şairin portreti, digər üzündə isə Gəncə şəhərindəki məqbərəsi öz əksini tapan xatirə pulu hazırlanmışdır.

Nizami Gəncəvi bəşəriyyətin bədii fikir salnaməsində yeni səhifə açmış nadir şəxsiyyətlərdəndir. 1141-ci ildə Azərbaycanın Gəncə şəhərində anadan olan şair elə doğma vətəninə yaşayıb-yaratmışdır. Bəzi beynəlxalq elmi dairələrdə şairin doğum tarixi və məkanı ilə bağlı müəyyən fərziyyələr yürüdülsə də, mötəbər qurumlar, o cümlədən UNESCO-nun rəsmi sənədlərində bu rəqəm məhz 1141-ci il olaraq qeyd edilmişdir.

Şair “Xosrov və Şirin” poemasının “Kitab üçün üzr” bölümündə özünün anadan olması haqqında məlumatı belə qeyd edir:

“Fələk yaradırkən deyib mənə “şir”,
Lakin bu vücudum bir yun heykəldir,
Deyiləm düşmənlə vuruşan şirdən,
Yetər ki, özümlə döyüşürəm mən” (1, 69).

Görkəmli şair, ictimai xadim Rəsul Rzanın tərcüməsində təqdim olunan bu şeirdən bəlli olur ki, Nizami Gəncəvi şir bürcü altında anadan olmuş, bu poemanı isə 1175-1176-cı qəməri il arasında qələmə almağa başlamışdır. Həmin illəri nəzərə alarsaq görürük ki, şairin dünyaya gəldiyi il məlum olur.

Şairin həyatı haqqında qaynaqlara çox az rast gəlsək də, təəssüf ki, əsərlərində də dəqiq və kifayət qədər məlumat yoxdur. Əsərlərindən yola çıxaraq tədqiqatçılar şairin 3 dəfə evləndiyini deyirlər. İlk evlilik qıpçaq qul Afaqla baş tutur. Afaq iki

qız övladının dünyaya gəlməsini arzulayır. Nənələrinin davamçıları olaraq birinin xalçaçı, digərinin də boyaqçı olmasını istəyir. Amma şair təkidlə oğlunun olacağını vurğulayır və belə də olur. 1174-cü ildə onların Məhəmməd adlı övladları dünyaya gəlir. “Xosrov və Şirin” poeması yazılarkən Afaq çox erkən dünyasını dəyişmiş və daha sonra şair iki dəfə ailə həyatı qursa da, bu evlilikləri uğursuzluqla nəticələnmişdir. O da məlumdur ki, Nizami Gəncəvi 1209-cu ildə Gəncə şəhərində vəfat etmiş və onun məzarı üzərində məqəbərə ucaldılmışdır.

Dövrünün saray şairlərindən fərqli olaraq hökmdarların dəvətlərini qəbul etməyən Nizami Gəncəvi azadlığı, sərbəstliyi saray həyatına dəyişməmişdir. Gəncə çölündə saray şairi Xaqani Şirvani ilə görüşündə də o: “şairə azadlığı ancaq şair özü verə bilər” deyər fikrini bildirir. Şirvani özü də Nizaminin saraydan kənarında xoşbəxt insan olduğunu vurğulayır.

Dahi Nizaminin yaradıcılığı təkcə Azərbaycan deyil, o cümlədən Əfqanıstanın, Gürcüstanın, Türkiyənin, Tacikistanın, İranın, Özbəkistanın və digər dövlətlərin mədəniyyət və incəsənətinin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Nizaminin bədii irsi Hafiz Şirazi, Mövlana Cəlaləddin Rumi, Sədi Şirazi və Əlişir Nəvai kimi böyük sənətkarların yaradıcılıqlarına güclü təsir etmişdir.

Dünyada ilk “Xəmsə”nin müəllifi kimi Nizami Şərq ədəbiyyatında bu növ yaradıcı mühitin formalaşmasında əsaslı rol oynamışdır. Özbək əsilli şair, filosof Əlişir Nəvai də (1441-1501) Nizami Gəncəvinin davamçılarından biri kimi “Xəmsə” yaratmışdır. Hər iki şairin “Xəmsə”sinə daxil olan əsərlər öz mövzusu, elmi-fəlsəfi fikirləri ilə diqqət cəlb edir. Özbək şairi Nizaminin əsərlərini oxumuş, onun sənət sehrinə düşmüş və “Xəmsə” yazmaq qərarına gəlmişdir. Nəvainin “Xəmsə”si “Heyrət ül-əbrar” (“Seçilmişlərin heyratı”), “Fərhad və Şirin”, “Leyli və Məcnun”, “Yeddi səyyarə”, “Səddi İsgəndər” adlı poemalardan ibarətdir. Hər iki şairin əsərlərində fərqli və oxşar cəhətlər var. Nizamidə nağıllar qızlar, Nəvaidə isə səyyahlar tərəfindən söylənilir. Nizami nağılları Azərbaycan həyatından alındığı kimi Nəvai na-

ğilları da özbək xalqının həyatından alınmış novellalardır. Nizamidə olduğu kimi Nəvidə də mərdlik, cəsarət və sədaqət kimi bəşəri hisslər ifadə edilir. Bu il dünyada və türk ölkələrində Nizami Gəncəvinin yubileyi ilə yanaşı Əlişir Nəvainin də 580 illik yubileyi keçirilir. Əlişir Nəvai Azərbaycan xalqı tərəfindən sevilir və əsərləri oxunur. Xalqımız Nəvaini öz şairlərimizdən ayırmır.

Qeyd edildiyi kimi, Nizami Gəncəvini dünyaya tanıdan onun “Xəmsə”sidir. Şairin məşhur “Xəmsə”si insanlığın mənəvi sərvətlər axtarışının zirvəsində dayanaraq, dünya ədəbiyyatının şah əsərləri sırasında layiqli yer tutur. Nizaminin ilk poeması olan “Sirlər xəzinəsi” 1174-1175, daha sonra “Xosrov və Şirin” 1180, “Leyli və Məcnun” 1188, “Yeddi gözəl” 1197 və “İsgəndərnamə” 1200-1203-cü illərdə yazılmış, “Xəmsə” (“Beşlik”) adı altında birləşdirilərək Yaxın və Orta Şərq xalqlarının ədəbiyyatlarında məşhurlaşmışdır. Sonuncu poema “İsgəndərnamə” isə özü də iki yerə ayrılır: “İqbalnamə” və “Şərəfnamə”. O, əsərlərini farsca yazmasına baxmayaraq İran ədəbiyyatşünasları söyləyirdilər ki, Nizami Gəncəvidən türk ətri gəlir. Onun yaradıcılığında bir-birini izləyən üç əsas prinsip var: daxili gözəllik, əxlaq və hikmət.

Nizaminin “Xəmsə”sində iki poema xüsusən əhəmiyyətlidir. 20 söhbətdən ibarət “Sirlər xəzinəsi” və “İsgəndərnamə”. “Sirlər xəzinəsi”ndə şair daha çox hekayələrdən istifadə edərək müdrikliyi təmsil edir. Poemada dünyanın yaradılması, ədalət, dövlət, əxlaq kimi məsələlərə toxunur.

“İsgəndərnamə” əsərində isə Makedonyalı İsgəndəri xəyalən Azərbaycana gətirir və burada türk qızı Nüşabənin timsalında türkün üstünlüyünü göstərir. Tarixi hadisələrdən, müharibəyə qarşı baxışlardan daha çox Nizami hikmətin sərvətdən, qızıldan üstün olduğunu qabartmağa çalışır. Ümumiyyətlə, şair poemalarında əxlaqi və hikmətli hekayələrə yer ayırır. Süjet xəttini bunların üzərində qurur. Şairin iyirmi min (20.000) beyt olan farsca divanı olduğu qeyd edilsə də, günümüzə az bir hissəsi gəlib çatmışdır. Burada lirik şeirləri, qəzəlləri, qəsidələri və rübailəri yer alır. Nizaminin əsərləri Azərbaycanın memarlıq,

təsviri-incəsənət, musiqi, kino və teatrında, bir sözlə mədəniyyətində də müsbət mənada ciddi təsir edib. Əsərləri əsasında miniatürlər çəkilir, romanlar, muğamlar, operalar və simfonik əsərlər yazılır, tamaşalar səhnələşdirilir, filmlər çəkilir.

Şair ölməz əsərlərində Azərbaycan xalqının atalar sözlərindən geniş istifadə etmişdir. Nizami bütün poemalarında istər müəllif sözlərində, istərsə qəhrəmanların dilindən verdiyi beytlərdə həyatın müxtəlif sahələrinə dair, öz dövrünün ictimai, siyasi, əxlaqi normalarına müvafiq çox dərin mənalı fikirlər irəli sürmüşdür ki, bu fikirlər dahi şairin dünyagörüşünü, onun fəlsəfi-didaktik təlimini, hikmət və nəsihətlərini açıb göstərir. Onun aforizmləri, ağıl və idrak haqqında dediyi sözlər orta əsr qaranlıqları içərisindən sönməz günəş kimi dünyaya işıq salır.

Folklorşünas alim Seyfəddin Rzasoy özünün “Nizami Gəncəvi: etnogenez və mifologiya” adlı kitabında qeyd etmişdir ki, “N.Gəncəvi öz ölməz dastanlarını yaradarkən dövrünün elmi-fəlsəfi fikirlərindən qidalandığı kimi, xalqın tarixən formalaşan zəngin fikir, fəlsəfə, şifahi ədəbiyyat xəzinəsinə də sıx müraciət etmişdir. Xalq fəlsəfəsi, xalq hikməti, xalq təbabəti, şifahi ədəbiyyatı şairin yaradıcılığında həm xalqın özünün obrazlı təəcəssümünün həddi vasitəsi, həm də Nizaminin ən ilkin fəlsəfəsi, xalqı çıxış, həyatı dərk nöqtəsidir. Öz yaradıcılığında xalqın mənafeyini güdən şair ilk növbədə xalqda yaranmış rəvayət, əfsanə, atalar sözü və məsəlləri, nağıl və dastanlardan barınma yolu ilə bu mənafeyə xidmət etmişdir. Nizami öz qəhrəmanlarına xarakter, xasiyyət verərkən ilk növbədə xalqın insan, qəhrəman haqqında arzu və istəklərinə əsaslanmışdır. Yəni ədalətli insan, dünyanı dərk edən insan Nizamidə xalqı mövqedə duran, müdrik xalq fəlsəfəsi ilə düşünən qəhrəmandır. Məhz xalqdan gələn bu güclü xalların – əsatir, əfsanə, rəvayət, nağıl, dastan, atalar sözləri və s. hesabına Nizami qəhrəmanları xalqın qəlbinə yol tapa bilmiş, xalqların sevimlisi, dostu ola bilmişdir” (2, 12-13).

Mütəfəkkirin hikmət dünyası haqqında ilk təsəvvürü “Sirlər xəzinəsi” yaradır. Poema başdan-başa hikmətli kəlamlardan iba-

rətdir. Bu xüsusiyyət təkcə “Sirlər xəzinəsi”nə aid deyil, digər əsərlərdə də belədir. Nizaminin poemalarındakı hikmətli sözlərin, zərbi-məsəllərin, öyüd və nəsihətlərin bir qismində insan mənəviyyətinə ləkə gətirən zərərli verdişlər, bəd əməllər kəskin tənqid olunur və şair müasirlərini bu əməllərdən uzaq olmağa çağırır. Əsərlərdə ən çox rastlaşdığımız hikmətli kəlam və nəsihətlərdə xüsusən bu mövzulara daha çox üstünlük verilmişdir: səhhət və təbabət; sülh, müharibə, ədalət və zülm haqqında; dostluq və düşmənçilik; xeyirxahlıq, səbir, qənaət və digər mövzulara rast gəlirik. Müqəddəsliyin, paklığın ən əsas şərtlərindən biri də düzlük və doğruluqdur:

“Bu bir həqiqətdir ki, doğruluq etsə hər kəs,
Öz doğru işlərindən dünyada ziyan görməz” (3, 98).

Şairin fikrincə bəxt həmişə oyaq olmur, tale həmişə insanın üzünə gülmür. İnsanın gənclik illəri ilə bağlı hikmətli kəlam və nəsihətlərə mütəfəkkirin poemalarında rast gəlirik. “Xosrov və Şirin” poemasında deyilir:

“Həyat dünyasıdır hər şeydən üstün,
Cavanlıq günüdür ən qiymətli gün.
Dünyada həyatdan yaxşı şey nədir?
Gənclik günü ömrə bir nümunədir” (3, 101).

Orta əsrlərdə “Xəmsə” motivləri klassik poeziyadan sonra ən geniş əksini dekorativ və təsviri sənətdə, xüsusən miniatür sənətində tapmışdır. Nizami motivləri əsasında təkcə miniatür sənətində deyil, həmçinin monumental divar təsvirləri və dekorativ-təbii sənət növlərində – keramikada, xalçada, bədii parça və metal sənətində də xeyli qiymətli əsərlər yaranmışdır. Şairin ölməz əsərləri indi də sənətkarlarımız üçün ilham mənbəyi olmaqda davam edir. Əsərlərinin təsir dairəsi təkcə təsviri və dekorativ sənətlərlə məhdudlaşıb qalmır, həm də boyakarlıq, heykəltəraşlıq, kitab qrafikası, musiqi, kino, teatr və balet sahəsində də geniş əksini tapmışdır.

Şair “Xosrov və Şirin”də şəkil çəkərkən adama can, quşa qanad verən rəssam Şapuru, onun sənətkarlığını ilhamla tərənnüm edir:

“Zirək, şəkil çəkən, qələmi iti,
Xəyalən çəkərdi min bir surəti.
Zərif işlərdə o xeyli pərgardı,
Suların üstünə naxış salardı” (4, 38).

“İsgəndərnamə” poemasının “Şərəfnamə” bölümündə Rum və Çin nəqqaşlarının yarışına ayrıca fəsil həsr edilmişdir. Həmin fəsildə rəssam Mani və onun sənəti haqqında xüsusi hekayət danışır. Həmin hekayətdən nümunə olaraq aşağıdakı sətirləri göstərmək olar:

“Hovuz ətrafına naxışlar vuran
Çəkdi çay yanında bitən otlardan.
Mani çox uzaq bir eldən gəlirkən,
Yolçunu susuzluq salmışdı əldən” (5, 290).

Poemalarının surətləri, ayrı-ayrı süjet və motivləri Azərbaycan, Türkiyə, İran və Hindistanın inkişaf etmiş parça və xalça sənətində də öz əksini tapmışdır. Toxunma süjetli xalça və parçalarda “Məcnun səhrada”, “Leyli və Məcnun vəhşi heyvanlar arasında” və bu kimi digər süjetlər daha çox təsvir olunmuşdur. Xalq rəssamı Əzim Əzimzadə şairin həyat və yaradıcılığına səyahət edərkən “Şah Qızıl Arslan Nizaminin hüzurunda” adlı əsərini yaratmışdır. Görkəmli heykəltəraş Cəlal Qaryağdı da Nizami mövzusuna maraq göstərənlərdən biri olmuşdur.

Akademik Kərim Kərimov söyləmişdir ki, “Dahi şairin anadan olmasının 800 illiyi ərəfəsində (1938-1947) və yubileydən sonrakı illərdə Azərbaycan incəsənət ustalarının, yazıçıların, bəstəkarların, heykəltəraşların və rəssamların Nizami əsərlərinə, “Xəmsə”yə müraciətinin yeni dövrü başladı. Şairin həyatına aid və əsərlərin süjetlərinə (“Yeddi gözəl”, “Leyli və Məcnun”, “Xosrov və Şirin”, “İsgəndərnamə”) tarixi romanlar, povestlər, dram əsərləri yazıldı (S.Vurğun, H.Mehdi, A.Şaiq və b.), opera, balet, simfönik poemalar, şairin lirik qəzəllərinə romanslar bəstələndi” (6, 4).

Şairin unudulmaz poemalarının motivləri əsasında ecazkar musiqi əsərləri yaranmış, opera və baletlər hazırlanmış və eldən-

elə gəzib dolanmışdır.

Dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyovun “Sənsiz” və “Sevgili canan” romansları; şairin əsərləri və motivləri əsasında Əfrasiyab Bədəlbəylinin “Nizami”; Qara Qarayevin “Yeddi gözəl” baleti və “Leyli və Məcnun” simfonik poeması; Niyazinin “Xosrov və Şirin” operası; Fikrət Əmirovun “Gülüm”, “Nizami” simfoniyası və “Nizami” baleti; Ağabacı Rzayevanın “Vəslin həvəsi”; Süleyman Ələsgərovun “Sevgili yar gəlmiş idi”; Tofiq Quliyevin “Bəxtəvər oldum” və Cahangir Cahangirovun “Nazənin” musiqili əsərlərinin Azərbaycan vokal musiqisinin inkişafında və xalqımızın qəlbində özünəməxsus yerləri vardır. Nizami Gəncəvi və Üzeyir Hacıbəyov dühası iki musiqili qəzəldə qovuşmuş və hər iki sənətkarın adını bir daha əbədləşdirmişdir.

Dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun “Leyli və Məcnun” əsərinə yazdığı opera Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində ilk opera olmuş və bu sənətin təməlini qoymuşdur.

Mütəfəkkirin əsərləri teatr və kino xadimlərimizi böyük məhəbbət və həvəslə yeni əsərlər yaratmağa sövq etmişdir. “Qılınc və qələm”, “Atabəylər” tamaşalarında, 1982-ci ildə çəkilmiş “Nizami” bədii filmində dahi şairin təkrarolunmaz obrazı səhnəyə gətirildi. Filmdə baş rol ifaçısı Müslüm Maqomayev və filmin rejissoru isə Eldar Quliyevdir.

Abdulla Şaiqin Nizaminin “İsgəndərnamə” poeması əsasında yazdığı “Nüşabə” pyesi, “Yeddi gözəl” poemasındakı “Bəhram və Fitnə” hekayəsinə həsr olunmuş “Fitnə” pyesi tamaşaya qoyularaq xalq tərəfindən böyük coşğu ilə qarşılanmışdır. Məmməd Səid Ordubadinin “Qılınc və qələm” romanı əsasında hazırlanmış tamaşada dahi Nizaminin həyatının bir hissəsi əks etdirilir.

“Qılınc və qələm” haqqında Ordubadinin özünün qeydləri vardır. Ordubadi tərcümeyi-hal xasiyyətli yazılarının birində qeyd edir:

“Romanda mühüm yer tutan məsələlərdən birisi də Nizaminin nə kimi bir şərait altında yaradıcılığa başlaması və Azərbaycan kəndlisinin nə kimi bir ağır vəziyyətdə yaşamasından ibarət-

dir. Nizami dövründə Şimali Azərbaycan ilə Cənubi Azərbaycanın ümumi düşməne qarşı təşkil etdiyi müttəfiq müdafiə, Azərbaycanda xəlifə nümayəndələri olan atabəylərə qarşı qoyulan uzunmüddətli üsyanlar və Nizaminin yalnız bir şair deyil, siyasi bir sima kimi məmləkət işlərindəki iştirakı tarixi vəsiqələrlə göstərilir. Romanı 1941-ci ilin may ayında bitirib Azərnəşərə verməyi düşünürəm. Bu romandan başqa Nizami yubileyi üçün dörd pərdədən ibarət bir opera mətni hazırlayıram. Opera Nizaminin həyat və mühitinə aiddir. Musiqisini gənc bəstəkar Ofrasiyab Bədəlbəyli yazır” (5, 10-11).

800 illik yubiley ərəfəsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının nəzdində olan Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinə mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin adı verilmişdir. Muzeyin ekspozisiya zallarında böyük şairimizlə yanaşı, digər korifey sənətkarlara həsr olunmuş stendlər, fotomateriallar, rəsm əsərləri, kitablar, sənədlər və şəxsi əşyalar toplanmışdır. Nizami muzeyində Nizami lektoriyaları, elmi seminarlar, mühazirələr və digər işlər təşkil edilir.

Bakının mərkəzi metro stansiyasından biri şairin adını daşıyır və bu stansiyanın divarlarındakı 18 mozaik pannonu “Xəmsə”nin ənənəvi süjetləri canlandırır: “Bayquşların söhbəti”, “Kərpickəsənin nağılı”, “Sultan Səncər və qarı”, “Məcnun və atası”, “Leyli və Məcnun”, “Leylinin qəbri üstündə”, “Simnarın faciəsi”, “Bəhram və əjdaha”, “Fətnə”, “İsgəndər və çoban”, “Yeddi alim”, “Nüşabə və İsgəndər”, “Daranın ölümü”, “Nəqqaş Mani” sərnişinləri dahi şairin yaradıcılığı sehrinə salır. “Nizami” stansiyasına daxil olan qatarlarda bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun “Sənsiz” romanı səslənir.

Şairin adına nəinki muzey, metro stansiyası, həmçinin AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, Nizami küçəsi, Nizami Gəncəvi adına kinoteatr, park və digər mərkəzlər vardır.

Bu gün təhsil və elm ocaqlarında Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığından söhbət açılır, bu barədə geniş şəkildə beynəl-

xalq konfranslar təşkil olunur, kitablar çap olunur. Nizami Gəncəvi özü dərin bir dəryadır. İnsan o dəryaya baş vurduqca daha da dərinlərə doğru getmək istəyir.

Məqaləmi elə Nizami Gəncəvinin “Xosrov və Şirin” poemasında bir parça ilə bitirirəm:

“... Məni görmək istəsə hər kim,
Beytimdə görünər ona sürətim”.

Bu bir daha onu göstərir ki, Nizami Gəncəvi ölməz sənətkardır. İstər 800, 880, istərsə də 1000 il keçsə belə hər zaman əsərlərində elmi tədqiqatlar aparılacaq və əsərləri sevilə-sevilə oxunulacaqdır.

QAYNAQLAR

1. Gəncəvi N. Xosrov və Şirin. Tərcümə edəni R.Rza. Bakı, “Lider nəşriyyat”, 2004, s. 69
2. Rzasoy S. Nizami Gəncəvi: etnogenez və mifologiya. Bakı, “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 2021, s. 12-13
3. Sultanzadə V. Nizaminin hikmət və nəsihətləri. Bakı, “Yazıçı”, 1981, s. 98, 101
4. Gəncəvi N. Xosrov və Şirin. Bakı, 1962, s. 38
5. Gəncəvi N. İsgəndərnamə. Bakı, 2011, s. 290
6. Nizami Gəncəvi və Azərbaycan incəsənəti. Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 1997, s. 4
7. M.S.Ordubadi. Qılınc və qələm. Birinci hissə. Bakı, “Şərq-Qərb” nəşriyyatı, 2005, s.10-11